

MĂRTURII ȘI ATITUDINI

■ GEORGE MOTOI

„Un fluture pe lampă“

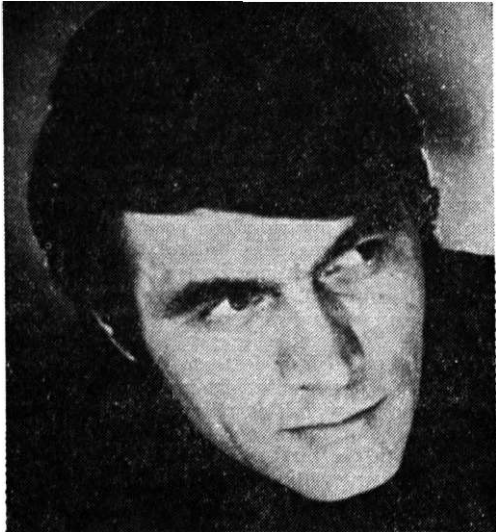
sau

eșecul tragic al
dezhădăcinării

Abia venit de la Naționalul de pe malul Someșului, Naționalul bucureștean mi-a încredințat, printre altele, un rol secundar, dar important prin semnificație: Suditu, din piesa lui Paul Everac *Un fluture pe lampă*, pusă în scenă, în premieră absolută, de Horea Popescu.

Au trecut de-atunci cinci stagiuni încheiate, timp în care spectacolul s-a jucat, aproape fără întrerupere, cu casa încheisă. Nu voi vorbi, însă, de răsunetul lui, de succesul nebănuț de care s-a bucurat. Nu voi vorbi nici de succesul repurtat în turneele din străinătate. Mă voi opri, acum, la nevoia de a-i primeni distribuția: caz rar în viața teatrală și de natură a demonstra că un spectacol poate avea nu numai o existență lungă, ci, mai ales, una fără bătrânețe.

S-a întâmplat, așadar, că, din septembrie anul trecut, am preluat rolul principal al

spectacolului — Ovidiu Petrescu —, rol jucat de Rebeniuc până la saturație. Suditu a fost trecut lui Ovidiu Iuliu Moldovan, după ce a fost și el stors, de mine, până la ultima picătură; Mircea Albulescu joacă în locul lui Dinică, Alexandru Hasnaș și Marian Hudac, alternând, au intrat în rolul deținut de Marin Moraru, Florina Cercel, în cel al Ilincăi Tomroveanu...

Un succes gata-gata să epuizeze încă o garnitură de actori! — fenomen rar întâlnit, spre bucuria dramaturgiei românești de azi, concurentă, se vede, de nădejde a celor mai

(Continuare în pagina 30)

7 martie 1977

Reîncep repetițiile.

Carmen Stănescu și-a pierdut prieteni — mulți și dragi. Plinge.

Irina Răchițeanu e șocată. A văzut prăbușindu-se blocul *Scala*.

Auzim de moartea lui Caragiu, a Elizei Petrăchescu, a lui Alexandru Bocăneț, a lui Liviu Popa, a Irinei Rosenberg, figurantă, a multora. Doamne!

8 martie 1977

Repetiții normale. Să mai spună cineva că actorii sint ușuratici...

„Moșul“ vine la repetiții îmbrăcat în costumul gărzilor muncitorești.

Subliniez, pe parcursul repetiției, că tragismul nu suportă nici patetism minor, nici melodramă.

9 martie 1977

Finteșteanu e primul la repetiții. Venind pe jos, la vârsta lui — cu ochiuri imense — tocmai din Cotroceni. Alții vin, tot pe jos, din Berceni, din Balta Albă. Și sint punctuali. Mi-e greu să trec bulevardul. Nu mă uit nici în dreapta, nici în stînga. Sint laș.

17 martie 1977

Nici un răgaz. Trecem pe scenă. Elena Pătrășcanu-Veakis, draga mea faraoancă, e sinistrată. Evacuată. Se adăpostește într-o cameră de hotel. Reface, cu ochii și cu minile ei bolnave, schițe rătăcite la prăpăd. Asistentul ei, Alfandari, sinistrat și el, s-a mutat, cu cățelul și cu câteva lucruri, în teatru. Totuși, decorurile merg înainte.

25 martie 1977

Textul s-a învățat. Se știe. Banda sonoră e gata. Înaintăm cum putem, dar înaintăm.

27 martie 1977

Acum, după prăpăd, lucrarea lui Tărchilă capătă o nouă rezonanță. O vom valorifica scenic, ca atare. În acest ritm și cu această măsură, vom vedea sacrificiul neamului pentru idealurile sale naționale. Și vom sluji această nobilă temă, adevărurile ei nobile. Ele sint și ale noastre.

Premiera va avea loc, în pofida greutăților, așa cum s-a stabilit, la 27 aprilie. ■

încercate sucese, scontate, planificate, verificate, cu textele mari, consacrate, ale literaturii clasice, autohtone sau universale.

Ce justifică, de fapt, succesul acesta inepuizabil? Aceasta a fost prima întrebare ce mi-am pus-o, pentru a nu periclită în vreun fel, prin intrarea mea în rol, deosebita lui trăinicie. Am găsit justificarea, desigur, și în soluția regizorală, și în interpretarea magistrală a unor mari actori, și în structura dramatică — teatrală, prin excelență — dar, mai cu seamă și înainte de toate, în esența ei tematică, în importanta idee pe care o slujește — eșecul tragic al dezrădăcinării —, în caracterul ei profund angajat și în înalta ei semnificație cultural-socială, în virtutea ei de a produce emoție autentică.

Tristă e floarea smulsă dintr-o grădină pentru a o „proteja”, iarna, într-o seră! Cutremurătoare e dezrădăcinarea omului din meleagurile sale de baștină, pentru o iluzorie tranzație cu speranța de mai bine, așteptată să pice de aiurea!

Firele comunicării, suportul existenței noastre materiale și spirituale, ne sînt indestructibil legate de părinți, de frați și surori, de prieteni și colegi, de pămîntul pe care am învățat, de mici, să ne păstrăm echilibrul, de necazul comun, de bucuria aproapelui, de griul din Bărăgan, de oile cu miei albi, de apele care doinesc pe-aici, de vuietul mării, de eroul anonim, prietenos și senin, săritor la nevoie. Firele acestea, rupte, nu le mai înnoadă nici raiul din cer!

Aceasta a fost grava eroare a personajului meu, Ovidiu Petrescu, prăbușit într-un tragic, ireparabil deznodămînt. Cutremurătoare, traiectoria teatrală a acestui personaj, declanșată de inconștiența de a comite falsul cel mai banal, acumulînd pe parcurs trauma incurabilă a gestului necugetat, a unei erori din ce în ce mai lucid măsurate, în accelerarea tragică a prăbușirii totale. Încerc, jucînd rolul acesta, să-l plasez în marea familie a tragediei lucidității moderne.

Căci neputința integrării într-o lume străină, prinderea în mecanismul absurd al înstrăinării nu sînt, nici pe departe, un accident, ci sinucidere lentă, într-o capcană fără ieșire; specularea anti-umanitară a descompunerii omenești reprezintă consecința gestului necugetat, a actului iresponsabil, a unei educații greșite.

În aceasta constă, cred, succesul spectacolului, puterea lui de a capta, de a provoca meditații profunde, capabile să angajeze pînă și pe cel mai simplu spectator. Sper să-l jucăm încă nesfîrșite serii de reprezentații, iar cronicarii să remarce fenomenul. Afluența publicului rămîne să fie explicată, dincolo de valoarea actului artistic, prin combustia civică pe care acest act o provoacă.

MĂRTURII ȘI ATITUDINI

■ FRANZ CSIKY

Demonstrația realității și a cifrelor

Există în țara noastră un teatru a cărui existență este înregistrată — în special, de către vizitatorii din vest — cu mirare, iar de către cei mai bine intenționați, cu admirație: Teatrul german de stat din Timișoara. Este un teatru, în felul său, unic. Este un teatru care prezintă spectacole în limba germană și este subvenționat de stat. Cu atît mai surprinzătoare și mai supărătoare sînt vocile ce se lasă auzite în vest, voci care, cu intenții vădit revanșarde, declară că, în România, limba germană a devenit „o limbă a bucătărilor și a dormitoarelor”, încercînd, astfel, să nege posibilitățile populației germane din România de a-și afirma specificul național în cultură. Substratul calomnios al acestor voci apare limpede cînd știi că ele aparțin tocmai unor persoane care, mulțumită politicii naționale și culturale a statului român, au învățat în școli cu limba de predare germană și au putut publica în ziare și reviste germane de la noi din țară. Dacă asemenea afirmații, și tendențioase, și mincinoase, n-ar fi, în mod evident, minate de spiritul calomniei, le-am putea califica drept caraghioase și am putea renunța la ripostă. Nu are sens încercarea de a polemiza; căci o polemică presupune, în fondul ei, discuție principală, schimb de păreri, al cărui țel este găsirea adevărului, nu mistificarea lui. Sens are, însă, prezentarea situației teatrului german din țara noastră. Acest teatru a fost fondat de statul român pentru asigurarea nevoilor cultural-educative ale populației de naționalitate germană din țara noastră; el se integrează unui tot unitar de măsuri înțelepte, inițiate de statul socialist și de Partidul Comunist Român, pentru afirmarea plenară, neîngrădită, a specificului național și cultural al populației germane din țara noastră, ca parte integrantă a națiunii socialiste române. Justețea acestei politici se învederează, dealtfel, cînd ai în vedere, ca o caracteristică fundamentală, faptul că, pe lângă Teatrul german de stat din Timișoara și pe lângă secția germană a Teatrului de stat din Sibiu, există instituții de învățămînt cu limba de predare

germană, apar cărți în limba germană, cotidiene și alte publicații periodice, în limba germană; cotidienele ating, numai ele, un tiraj de 80.000 de exemplare, sînt, deci, citite, practic, de fiecare cetățean de naționalitate germană din țara noastră.

În curînd, teatrul german timișorean va împlini un sfert de secol de activitate. În acest răstimp, aproape 2.000.000 de spectatori au urmărit aproape 6.000 de spectacole, ceea ce reprezintă o medie de circa 80.000 de spectatori anual. În decurs de 24 de ani, au fost prezentate 175 de premiere. Dintre acestea, 20 de premiere pe țară și 23 de premiere absolute, creații ale unor autori germani din țara noastră; unele, cum este piesa *Piinea nebunilor* de Hans Kehrler, au fost distinse cu premiul Uniunii Scriitorilor. Teatrul nostru german este un teatru de provincie. Un teatru de provincie, în bunul sens al cuvîntului. Și, chiar dacă nu putem vorbi de un prestigiu internațional, nu putem tăgădui audiența peste hotare de care se bucură. Repertoriul teatrului nostru este alcătuit din lucrări ce tratează probleme general valabile pentru societatea noastră, ca și probleme specifice populației germane; factor de înfrățire a oamenilor muncii de toate naționalitățile, teatrul nostru valorifică, deopotrivă, serieri ale autorilor români — Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Al. Mirodan, Paul Everac, Ecaterina Oproiu etc. — dar și ale autorilor autohtoni de expresie germană — Hans Kehrler, Ludwig Schwarz, Raimund Binder, Johann Szeckler, Peter Riesz etc. În două turnee peste hotare (unul, în 1974, altul, în

1976, în R. D. Germană), acest teatru a demonstrat viabilitatea și efervescența creatoare a unei populații care, abia în epoca transformărilor socialiste din țara noastră, și-a putut satisface din plin, mulțumită grijii statului și partidului comunist, nevoile cultural-educative. Așa se explică faptul că 60% dintre spectacole sînt prezentate în deplasări și 66% dintre spectatori ne caută spectacolele în localitățile în care se deplasează teatrul. Și e bine să se noteze că aceste localități coincid cu acelea în care trăiesc cetățeni de naționalitate germană.

Calomniatorii cunosc aceste cifre, această realitate. Cum de se mai pot încumeta să vorbească de o sărăcie a culturii de limba germană din țara noastră? ! Cu ce drept, mai ales, cînd, în societatea de unde sînt strigate calomniile, o populație mult mai numeroasă — denumită, eufemistic, a „muncitorilor-oaspeți“ — nu ajunge să vadă, pe nici o scenă teatrală, o lucrare privind nevoile acestei armate de salahari ai societății de consum? !

În decursul istoriei sale, de 800 de ani, populația de naționalitate germană din țara noastră a cunoscut forme de cultură și chiar teatru în limba germană; dar, niciodată pînă în zilele noastre, subvenționate de stat. Aceste subvenții le acordă statul nostru socialist, pentru care măsura tuturor lucrurilor este omul, satisfacerea nevoilor sale, indiferent de naționalitate și de limbă. Mai mult, pentru care apărarea specificului național și cultural este expresia unei politici pilduitoare.

NOTE

A trecut ca și neobservată o carte menită să contribuie la limpezirea unui climat teatral eroic, cel al zorilor teatrului muntean. Cartea, datorată lui Radu Constantinescu, însumează monografiile a doi însemnați animatori ai vieții teatrale și muzicale, Ioan Andrei Wachmann și Eduard Wachmann. Mai ales primul, al cărui nume stă alături de cele ale lui Eliade, Cămpineanu, Millo, merita o cercetare atentă, fiind întemeietor al învățămîntului muzical public românesc și cule-

gător metodic de melodii populare. Fiul l-a urmat îndeaproape, istoria Conservatorului bucureștean numărîndu-l printre directorii care au statornicit drumul glorios al instituției.

Un bogat aparat de note, un și mai bogat catalog al compozițiilor familiei Wachmann, dau prestigiu științific acestei cărți, pe care specializții, sîntem siguri, o prețuiesc la justa valoare.

Casa de discuri „Electrecord“ contribuie, demult, la educarea teatrală a maselor, prin seria „teatru pe disc“, devenită atît de populară. Iată că avem satisfacția să

semnalăm o altă serie discografică, consacrată măestrilor scenei românești, gîndită, deci, ca o antologie sonoră a unor mari actori, serie destinată, și ea, cu siguranță, unei lungi și prestigioase existențe. Ion Manolescu, Lucia Sturdza Bulandra, Dina Cocea, nume prin care scena românească s-a impus definitiv, nu numai în țară, prilejuiesc, grație înregistrărilor, adevărate încîntări intelectuale. Paralel, să menționăm și profilurile radiofonice ale ultimelor săptămîni, George Calboreanu și G. Storin.

„Fonoteca de aur“ își merită, cu prisosință, titulatura metaforică!

I. N.